

לְפִיכֶם לֹא יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גָּנְבָתֶם.
וּכְתִיב, וַתִּגְנוֹב רָחֵל.

(יג) הַשְּׁמֹר לְךָ פֶּן תִּדְבַר עִם יַעֲקֹב
מִטּוֹב עַד רָע. מִכַּאן אָנוּ

לְמַדִּין, שְׁזִכּוֹת מְלֹאכָה עוֹמְדֵת בְּמָקוֹם
שֶׁאֵין יָכוֹל זְכוֹת אָבוֹת לַעֲמֹד, שֶׁנֶּאֱמַר,

לְוִלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְגו'.
אִם כֵּן לֹא עֲמָדָה לוֹ זְכוֹת אָבוֹתָיו

אֲלֹא לְשִׁמִּירַת מְמוֹנּוֹ. אֶת עֲנִי וְאֶת
יָגִיעַ כִּפִּי רָאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אִמְשׁ,

שֶׁהִזְהִירוּ מִהָרַע לוֹ בְּזְכוֹת יָגִיעַ כִּפִּיו.
לְמַד, שֶׁלֹּא יֵאמַר אָדָם, אֲכֹל וְאֶשְׁתֶּה

וְאֶרְאֶה בְּטוֹב וְלֹא אֶטְרִיחַ עַצְמִי וּמִן
הַשָּׁמַיִם יִרְחַמּוּ. לְכֶךָ נֶאֱמַר, וּמַעֲשֵׂה

יָדָיו בְּרִכְתָּ (אֵיב א'), צָרִיךְ לְאָדָם לַעֲמֹל
וְלַעֲשׂוֹת בְּשִׁתֵּי יָדָיו, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

הוּא שׁוֹלַח אֶת בְּרִכְתּוֹ. וַיִּחַר לְיַעֲקֹב
וַיָּרֶב בְּלֶכֶן וַיֵּאמֶר מַה פִּשְׁעֵי מַה

חֲטָאתִי. אָמְרוּ, קִפְדָּנוֹתֶם שֶׁל אָבוֹת
וְלֹא פִיוֶסֶן שֶׁל בָּנִים. כְּתִיב, וַיִּחַר

לְיַעֲקֹב וַיָּרֶב בְּלֶכֶן. רָאָה מָה אָמַר לוֹ
בְּחֵרוֹת אִפּוֹ, לֹא אָמַר לוֹ אֲלֹא מַה

אה"ח 1234567

פִּשְׁעֵי מַה חֲטָאתִי. וְאֵלּוּ דָוָד בְּפִיוֹסוֹ
שֶׁלֹּא אָבָה לְשַׁלַּח יָד בְּשִׂאוֹל, כְּתִיב,

כִּי אִם ה' יִגְפְּנוּ אוֹ יוֹמוֹ יָבֹא וְמָת אוֹ
בְּמִלְחָמָה יָרֵד וְנִסְפָּה (שְׂמוּאֵל א' כ"ו).

עַד הִגַּל הַזֶּה, זֶה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב,
וַתִּלְחֹץ אֶת רִגְלֵי בְלָעַם אֶל הַקִּיר (בַּמִּדְבָּר

אוצר החכמה

כ"ב). הִגַּל הוּא הַקִּיר. לְפִי שֶׁעָבַר בְּלָעַם
אֶת הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לְיַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר

אִם לֹא תַעֲבֹר אֶת הַגֵּל הַזֶּה וְאֶת
הַמִּצְבֵּה הַזֹּאת לְרַעָה, וּבְלָעַם זֶה לְכֵן

שֶׁנֶּאֱמַר אֲרַמִּי אָבִד אָבִי (דְּבָרִים כ"ו),
וְעַל שֶׁבִקֵּשׁ לְכָלוֹת יִשְׂרָאֵל נִקְרָא אֲרַמִּי

שֶׁנֶּאֱמַר וּלְכָה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל, לְכֶךָ נִפְרַע
הַקִּיר מִמֶּנּוּ, לְפִי שֶׁהוּא הָעֵד עַל

הַשְּׁבוּעָה, כְּדִכְתִּיב, יָד הָעֵדִים תִּהְיֶה
בּוֹ בְּרֵאשִׁינָה (דְּבָרִים י"ז). וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב

בְּפִחַד אָבִיו יִצְחָק. חֶס וְשִׁלוֹם לֹא
נִשְׁבַּע אוֹתוֹ צְדִיק בְּשֵׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ אֲלֹא

בְּחַיֵּי אָבִיו, כְּאָדָם הַרוֹצֵה לְאַמֵּת דְּבָרָיו
וְאוֹמֵר, חֵי אָבִא אִם אֶעֱשֶׂה זֹאת. וְאִף

אוֹתָהּ שְׁבוּעָה לֹא נִשְׁבַּע לְוִלֵי הַפִּחַד,
כְּדִכְתִּיב, בֵּן יִכְבֹּד אָב (מְלָאכֵי א').

פְּרַשְׁת וַיִּשְׁלַח

הַרְמָאִים זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה, יֵשׁ לִי שׁוֹר
וְחִמּוֹר וְעֶשֶׂר גְּדוֹל. לְכֶךָ הוֹדִיעֵנו, כְּדִי

(א) עִם לְכֵן גָּרַתִּי. אָמַר, אִף עַל פִּי
שֶׁיִּשְׁבַּתִּי עִם לְכֵן שֶׁהוּא אָב

וא"כ כ"ג נגד"ד דעודע דכבר ה"י לו אשכ קודם שהתקשר עמה בערכאות כמ"ש בח"ה, כרו שוב יש ס"ם מעליה להחזיר לשוק כנ"ל, ואף דהיא אמרה שה"י לו רק בן א' מאשחו הראשונה ומח ג"כ במנחת הרכוח, אבל שוב שייך בזה הפה שאשר הוא הפה שהחזיר כנ"ל. — וצנוגע עוד ככל זה, ע"י מש"כ בספרי (חלק שני ס"י ג"ט), והבאתו שם ג"כ מדברי הש"ס ופוסקים והרבה מדברי גדולי האחרונים בשו"ת ופוסקים הנזכרים בדברי בח"ה.

ואי"כ כ"ג נגד"ד דעודע דכבר ה"י לו אשכ קודם שהתקשר עמה בערכאות כמ"ש בח"ה, כרו שוב יש ס"ם מעליה להחזיר לשוק כנ"ל, ואף דהיא אמרה שה"י לו רק בן א' מאשחו הראשונה ומח ג"כ במנחת הרכוח, אבל שוב שייך בזה הפה שאשר הוא הפה שהחזיר כנ"ל. — וצנוגע עוד ככל זה, ע"י מש"כ בספרי (חלק שני ס"י ג"ט), והבאתו שם ג"כ מדברי הש"ס ופוסקים והרבה מדברי גדולי האחרונים בשו"ת ופוסקים הנזכרים בדברי בח"ה.

ואי"כ כ"ג נגד"ד דעודע דכבר ה"י לו אשכ קודם שהתקשר עמה בערכאות כמ"ש בח"ה, כרו שוב יש ס"ם מעליה להחזיר לשוק כנ"ל, ואף דהיא אמרה שה"י לו רק בן א' מאשחו הראשונה ומח ג"כ במנחת הרכוח, אבל שוב שייך בזה הפה שאשר הוא הפה שהחזיר כנ"ל. — וצנוגע עוד ככל זה, ע"י מש"כ בספרי (חלק שני ס"י ג"ט), והבאתו שם ג"כ מדברי הש"ס ופוסקים והרבה מדברי גדולי האחרונים בשו"ת ופוסקים הנזכרים בדברי בח"ה.

ואי"כ כ"ג נגד"ד דעודע דכבר ה"י לו אשכ קודם שהתקשר עמה בערכאות כמ"ש בח"ה, כרו שוב יש ס"ם מעליה להחזיר לשוק כנ"ל, ואף דהיא אמרה שה"י לו רק בן א' מאשחו הראשונה ומח ג"כ במנחת הרכוח, אבל שוב שייך בזה הפה שאשר הוא הפה שהחזיר כנ"ל. — וצנוגע עוד ככל זה, ע"י מש"כ בספרי (חלק שני ס"י ג"ט), והבאתו שם ג"כ מדברי הש"ס ופוסקים והרבה מדברי גדולי האחרונים בשו"ת ופוסקים הנזכרים בדברי בח"ה.

ואי"כ כ"ג נגד"ד דעודע דכבר ה"י לו אשכ קודם שהתקשר עמה בערכאות כמ"ש בח"ה, כרו שוב יש ס"ם מעליה להחזיר לשוק כנ"ל, ואף דהיא אמרה שה"י לו רק בן א' מאשחו הראשונה ומח ג"כ במנחת הרכוח, אבל שוב שייך בזה הפה שאשר הוא הפה שהחזיר כנ"ל. — וצנוגע עוד ככל זה, ע"י מש"כ בספרי (חלק שני ס"י ג"ט), והבאתו שם ג"כ מדברי הש"ס ופוסקים והרבה מדברי גדולי האחרונים בשו"ת ופוסקים הנזכרים בדברי בח"ה.

סימן קבו

בטריח שנתהוו ע"י שאלת מכונה, ונתקל בדרך

השואל, כיון שיש לו איגורונים לשלם לו כל הדין, ולפ"מ השואל לא הפסיד לו כלום, ואפ"ה חייבה רחמנא לשלם לו הדין הנכסף ע"י, כיון דע"פ השואל עשה לו הדין, או יומא שהתורה לא חייבה רק באופן שנגיע לו הפסד ע"י הגוף, אבל נכ"מ, דאין להמשיך שום הפסד ע"י, אין על השואל לשלם לו כלום, ולא דוקא בני שואל, וה"ה בכל נזק דחייב רחמנא, יש לספק בזה, אי אוליין בזה מעשה המזק, יש כאן חוב לשלם, או אוליין בזה הפסד הדין, ואם אין לו הפסד ע"י, לא חייב רחמנא. — וצנוגע נגד"ד השאלה רק באופן דשניב השואל, דא"כ יש לפטור מטעם דהוי כמחה מחמת מלאכה (ע"י צ"מ דל"ז וח"י"מ ס"י ש"מ), ובאריך צניחור הלכה זו מש"ס ופוסקים עכ"ל.

הנה שאלה כעין זו מביאר בספרי (ח"ב ס"י פ"ח), וכבר איתמר דבר זה בני מדרשא, כמו שהבאתי שם מספר אור שמח (ב' שבויות פ"ז), ות' הרי בשמים (מהד"ס ס"י רמ"ה), ששניבם דני צענין זה צנועים אונים, דבאר שמח ה"י הגדון, בל' ששכר בית מחציתו, והחוב עמו, כי השוכר מקבל עליו אחריות דליקה, והכל צב"כ והצט"ח בזהו צנחנת אחריות, ונשך הבית, אם לריך השוכר לשלם, אחרי שהצב"כ השג בהפסד מהצנחנת אחריות, ואחרי האחריות צב"כ העובד להלכה למעשה, דבאכר חייב לשלם ע"י, ונחש"י הרי בשמים הגדון, באתר שה"י ביהו בעות בהצנחנת אחריות, וחל"ל אם מצית שכיני הקרוב אליו ונשך ביהו, וקובל דמי נזק מהצנחנת אחריות, וכעת חובע את שכיני מדין נזקו אש, שהחב

ב"ח אור ליום ועש"ק ויגש תשי"ט לסיק מנשטת יצ"ו. שוכט"ס לסגל תורת העוסקים בבירור הלכה הע"י ג י.

אחדשתי"ה, יקרתכם הגיעני ע"ד ראובן ששאל מחבירו מכונה לנסוע, ונתקל בדרך ונשברה המכונה, וחובע שמעון מראובן ההיוק, וראובן משיב לו הלא לא ה"י לך היוק, הרי תקבל תשלומין מאיגורונינס, ושמעון משיב, ראשית האיגורונינס אינם משלמים בחנם, אני שלמתי בעד זה כמה שנים, ושנית אני שאלתי לך חפץ, ואתה קלקלת אותו, תשלם לי כד"ת, ומה שאקח משם, מזה לא תרתי אתה, ע"ז ענה ראובן אתה משלם איגורונינס מפני החוק, שבלי איגורונינס לא תקבל רשות לנהג, ושנית הבטחת אותך ע"י, להיות בטוח בכל מיני אסונות, והשלישית התורה חייבה אותי במקום שיה"י לך היוק, לא במקום שלא יה"י לך היוק.

הנה כרע מוכ"ז אה"ן יודא ויולגער שליט"א צקונטרסו תיפה אף נעים, בוסוף לבאר תוכן השאלה, דכל שואל דבר ממניו, הוא חייב לשלם להמשיך כל דבר נזק שח"ע אפילו באונס, רק יש לספק, אם אף צב"כ שאין להמשיך שום הפסד, ע"י הגוף שנגעה לו ע"י

השואל, כיון שיש לו איגורונים לשלם לו כל הדין, ולפ"מ השואל לא הפסיד לו כלום, ואפ"ה חייבה רחמנא לשלם לו הדין הנכסף ע"י, כיון דע"פ השואל עשה לו הדין, או יומא שהתורה לא חייבה רק באופן שנגיע לו הפסד ע"י הגוף, אבל נכ"מ, דאין להמשיך שום הפסד ע"י, אין על השואל לשלם לו כלום, ולא דוקא בני שואל, וה"ה בכל נזק דחייב רחמנא, יש לספק בזה, אי אוליין בזה מעשה המזק, יש כאן חוב לשלם, או אוליין בזה הפסד הדין, ואם אין לו הפסד ע"י, לא חייב רחמנא. — וצנוגע נגד"ד השאלה רק באופן דשניב השואל, דא"כ יש לפטור מטעם דהוי כמחה מחמת מלאכה (ע"י צ"מ דל"ז וח"י"מ ס"י ש"מ), ובאריך צניחור הלכה זו מש"ס ופוסקים עכ"ל.

לכאורה, אי' הוא דאמר רבא (בבב"ק דע"ג ע"ג), כתי עליו עולה, והפריש שור, וזאת אחר ונגזר, פטר עולמו בכבש לרצונו, ובעולת העוף לוי אלעזר בן עזריה, ופי' רש"י דאחשלומוין דבעלים מחייב, והכי הוללו ידו ודרו, דאמר לוי עולה קא מחייב, וטובה משלימא לך גבי הקדש, ולא אפסדתו חו מידו, דהא יולא נה ידו גירך עיי"ש, אי חף דהזיק לו שור, מי' כיון דיכול לפטור עולמו בכבש או צעוף, יכול לנגזר לומר לו, לא אפסדתו יוחי, ומעט דברי הש"ס בגי' כחז הש"ג (בבב"ק דב"ב), ומכאן אהא למד דהגוזב דבר מחציתו, שאותו הדבר אי' שאלו בוד הנגזר, וחפשי הנגזר עם השואל (גראה דל"ל המשאלי) בדבר מוטע, דאיו חייב הנגזר לשלם לו, רק כפי מה שחפשי עם השואל (גראה דל"ל המשאלי), וחפשי דאם אי' אוחז דבר המעורר כוכבים שהשאלו לנגזר, ומחל לו על אוחז הדבר, שגם הנגזר פטור ממנו, דהא לא מוידו אפסדי גזב לנגזר, מיהו לפטור מטעם א"ט, וגם בדין אנו אומרים, שאם אי' הדבר שאלו או משכון, והעורר כוכבים רואה ממנו דבר גדול, שאין הנגזר חייב לשלם לו, רק דמי שווי חס איוו טעון ע"ג, הכי דרק במשכון או שאלה מטעמים מספקא לוי מעטס בגי' אכל זולת או חס המשאלי מחל לו, גם הנגזר פטור מלשלם לו, הכי דאוליון בחר הפסד הניזק, ולא בחר מטעם ההפסד, וא"כ כמו כן צנדיד לפי' פטור מלשלם, כיון שאין לו הפסד, ורק יוכל לנכות ממנו, דמי הפסדו להחמרת אחריותו, דהא כמו שחפשי ממנו בפחות בגי', דחייב לשלם לו כפי מה שחפשי בגי', וגם זה י"מ דהרי והנה המשאלי מדמי הפרעון, שצנח זאה לא אי' יכול להשתמש עם המוכר לפי החוק, וגם מה שהי' מובטח עד כמה.

(ה) אבן לעומת זה יש לנו משנה מפורשת (בבב"ק פ' המפקיד דל"ה), השוכר פרה מחציתו, והשאלו לאחר, ומחה כדרכה, וצדע השוכר שמה כדרכה, והשואל ישלם להשוכר, א"י כיול הלב עושם סחורה בפרתו של חצירו, אלא תחזור פרה לבעלים הראשונים ע"ג, הכי ש"מ דאף דהשוכר פטור לגמרי מן המשכיר, מי' לא יכול השואל לומר להמשאל מה אפסדתו, הכי מבוחר הכיטור מהגי', אלא דאוליון בחר מטעם ההפסד, וכן החזיק במשך דברי הש"ס בגי', כס' שטר משפט (ח"מ ס"י ע"ג ס"ק י"ג), והבי' מש"מ על דברי הש"ס, וס"ל דאף אם אוחז הדבר מושאל, לרוך הנגזר לשלם כל דמי שווי, וצ"ע דברי הש"ס דב"ק בגי', רצה לומר מחחילה, דמי' חלי בפלוגתא דח"ק ורי יוסי בגי', והלכה כרי יוסי, ולרי יוסי השואל שומר דבעלים, וע"כ אי' לשלם יוחי, משום דהוי צ"ע דבעלים, וש"כ דהא זאה, עיי"ד החוס' והגי' (בבב"ק שם) וצ"ע דמי' (פ"א דשכירות), דס"ל דעעמח דר"י, משום דמלי למימר לן אהא ודל שבעתך ואהא משחתינא דייא כדדי שואל, ולכן הוכח דהמשכיר יודע שמה כדרכה השואל ישלם להשוכר עיי"ש, וש"כ חילק בין הדיוט לבקדש, דש"כ בשר הקדש, דאין בו הנאה לבעלים כלום, והגוזב חייב לשלם אלא מפני סבבעלים חייבים באחריותו, לכך כיון דמלי פטר נפשי בכבש, אי' לשלם אלא כבש, מש"כ הוכח שיש להמפקיד שלו הרווחה ממנו, חף הדוא מלי למפטר נפשי בפחות מהבעלים ש"ל, לא משפדיון זכותו, כיון שהמפקיד בעל דבר של הנפקה, ולכן ס"ל לח"ק דאף דהשוכר פטור, השואל ישלם להשוכר עכ"ד, וכן מוכח מוכח דלח הוצא דברי הש"ג הלגס' בש"ע, ובאשר העיר גז' כס' אמרי הזני (ב"ק שם), ש"מ דאין הלכה כהש"ס, אמנם רחמי כס' ערך ש"י (ח"מ ס"י ע"ג שם), דתירך שומת הש"ג, משום דלא קיי"ל כהחוס' והגי' והגמ"י בגי', אלא לרי יוסי השואל

הש"ס בפשיעמו, והשכן עומן כנגדו, הכי לא אפסדתו כלום, שכבר קבלת חשלומו נזק ממהמרת אחריותו, ואחרי האריכות זה מסיק לפטור החבט עיי"ש, ושניהם נחכונו לרי'א, כבזאס לזה חס דברי הש"ס (בבב"ק דקע"ז), ונבדון האור שמה, דבגל שום חנאי של קבלת אחריותו, לא אי' הכיטור חייב לשלם, כעד אונס השריפה, וזה יש לדון עוד, דהשוכר יכול לומר, דאדעתא דהכי דליח לך פסידה, לא קבלתי אחריותו, מי' גם נגזר ענה זו, מאלו לרי' מהש"ס בגי', דלא אמרין כן, דאיתא שם על המשנה דש"ק נהר חמרו וחמור חצירו כ"י, ואם אמר לו אי' חילוי חס שלך, וחסה קוח לו חס שלי, חייב לתן לו, כע"כ מי' ר"כ מרז ירד לליו ועלה שלו מאליו מהי, אי' משמיה רחמינו עליה, אלמא חף דהא דקיבל אחריותו, הוא משום דמחמת דמלי לא חס חצירו, מפסיד חמור של עולמו, ולכסוף לא הפסיד, מי' לא מלי אמר אדעתא דהכי, לא מחייבנא נפשי, דמלי אמר לי מחי אכופה לך, במה דשמי רחמינו עלי, כש"כ כאן ש"י מה שנתן שכר קנצחו לרמזנה אחריותו הרווח בחשלומו ביהו, ודאי דבזה לא נפטר האוכר מחשלומו אחריותו שקבל עלי, וש"כ פלגל שם דאין לומר דש"י הכס משום דזכי מהפקירה, וכמו דאיתא בירושלמי, ופי' הביא עפ"ד החוס' (ב"מ דל"ה), דלא הוי הפקר אלא יואש, ופ"ד הנחיצות (ח"מ ס"י רס"ג), דלי' עד דמטי לוד הזכה, וכ"כ שאלו זכ' בו אחריותו כיו' של בעלים, וכי עלה מאליו חו לא לרוך לזכיה בו, וממילא הוי של, וגם הביא מדברי הראש"ד בשו"ע דל"ב הפקירה עיי"ש, אכן נבדון הכרי בשמים, אין אנו דיון מטעם קבלת אחריותו, אלא מטעם חזיק, ובכך בעיקר רח"י מדברי הש"ס בבב"ק בגי', עוד יש ש"כ לדון דידי, דאם שם, דולת הבחמיינות שלו, לא אי' להמלי אלא שכרו, ורק משום הפסד חמור, הכנה עמו שיתן לו דמי חמור שלי, וי' שלא נחכונו מחחילה לשלם, אלא משום שכר שפסיד חמור, והשאה שלא נאכד, לא יתן לו אלא שכרו, ומי' לא אמרין כן, ח"כ כש"כ היכא דאנו דיון מטעם חזיק, וא"כ לשום חנאי, בודאי חייב לשלם, ואין לו בזה במה שהניזק ע"י השחלותו ויחיות קנצחו להחמרת אחריותו, קיבל חשלומו ביהו גם מהס.

(ג) אמנם הגאון בחש"י הרי בשמים שם דהא ראי בגי', משום דהס עיקר העטם משום דזכי לי מהפקירה, עיי"ש, הנה אי' מש"מ, ככר הוכרתי למעלה, שגם כס' אור שמה העיר כזה, והוכיח דר"י חו קמה וגם לזה, אכן כהרי בשמים שם, ככר עוד טעמים בדחיותו רח"י בגי', דל"ש משמיה רחמינו עלי, רק צמודי דאחי ממילא, ובזיא לוד מכמה מקומות בש"ס ופוסקים, ועוד סבירה לומר דל"ש כזה מלי גרס, ולפי' לכאורה לא רק דאין ראי' משום לחיוב, אכל יש גם משום ראי' לפטור, דמדלרוך הש"ס לתן העטם לחיוב, משום דמשמיה רחמינו עלי, ולא אמר בפשעו, דאוליון בחר חנאי הבחמיינות, ומח לו במה דלכסוף לא הוי לו הפסד, אכל באמת אין ראי' משום, ד"ל דשאי' חס, דעלה החמור זה בעלמו, ואולגלוי מילחא למפרט, דזה הדבר בעלמו אשר בשני' הכי התנאי האחריותו, לא נאכד ולא נפסד כלל, והרי הוי בעין בשלימותו כמו שהי', מש"כ צנזונים בגי', הכי נפסדים, ורק קבלו חשטמיס ממקום אחר, והיכא דאנו דיון מטעם חזיק כמו צנזון הכרי בשמים, חף אין חס צריכים לקבלת אחריותו כלל, בודאי אין ראי' משום, ודאח"כ מה לפי' הכרי בשמים, אין ראי' מהש"ס דב"ק בגי' לא לחיוב ולא לפטור.

(ד) ואחרי העין כזה, נראה למנוח מקור לדון שליו, בדברי הש"ס בש"י מקומות בסותרין זא"י

שומר דבעלים הוא, וכמבואר ברע"א שבעמ"ק (ב"ק ט"ז), והלכה כר' יוסי טי"ש, אכן ט"מ ח"ק לדידי דזולת טעם כני"ל, גם לדידי ח"ל לומר לו מה אפסדחוק, ומר"ט בחפץ של טכ"ס, דאין שליחות לעכו"ם, רוב לגוד שם, דדון המשכיר עם השואל, וחייב לשלם לו כל מה שהפסיד לו, עיי"ש, וכן ראיתי בס' אמרי בינה (על ה"מ דיוני הלוואה סי' ט"ג), והביא מ"ס בני יעקב, בחשבוניו (סי' י"ג), שהקשה על ה"מ ממח"י דהתפסיד כני"ל, דהא יכול לומר להשכיר מה אפסדחוק, והאמרי בינה שם כתב ג"כ בפשיטות, דאף לר' יוסי ח"ס הי' המשכון מעכו"ם, לא זכה כלל בעכו"ם בחיובו, ונתחייב השואל למשאלו לו, עיי"ש, וזכה בטובתו לדין שייך כל זה, דליכא בעלים אחרים רק המשאלו לו, ורק ט"מ השחלוטו ונתייבא משוח להחזיר אחריות, ה"ל עמו מן התפסיד, דאין להשואל כלל בזה, ואין יכול לפטור עמו בטענה שלא אפסדחוק.

(ו) ואף לפי מה שכתב בס' אמרי בינה שם, לכתב דברי ה"ש"ג, דאזינו דומה לדין שוכר פרה מחזירו, דשם השואל הואיל דכל הגאה שלו נחייב בחזונו, וכבר כתבו החוס' (בכחובות ד"ו), דהחזרה ירדה לסוף דעתו של בני אדם, והשומרים מחייבים עלמין לכתב הכחוב בפרישה, א"כ במקום דהשוכר נפטר, נשאר החיוב על השואל אלל השוכר, אבל בנכח דאזינו מחייב עמו כלל לשלם, רק ממילא נחייב לשלם להבעלים, א"כ במקום דהשואל נחפשי עם הבעלים, יכול הנגז לומר מה שנתפשה עם הבעלים חייב לשלם לך, וגם אם מחל לו, יכול הנגז לומר מה אפסדחוק, ולא בעל דברים ידוי אח עכ"ל, ולפי"ז יש לחלק בין ד' שומרים, לשאר יזוקין, אבל כ"ל ביבא דש"יך לומר לאו בעל דברים ידוי אח, דיש בעלים אחרים, והוא אינו הבעל של החפץ, רק שוכר וכיוצא בזה, אבל כמו בנד"ד דהמה הבעלים ל"ש לפטור מעטם זה.

(ז) ובליה ל"ע על חירונו הג"ל, ממה דאיתא ברה"ד (סי' ט"ח והוצא בש"מ ח"מ סי' קכ"א ס"ק מ"ג), בחלוצין שנתן משוח לשמעון, ליתן ללוו, שלוי יקנה לו איז דבר, ועתה שמתון אומר שנתן ללוו, ולוי מכחישו שלא קיבל, דשמעון יכול להשיב ללוו, ח"ק שכבר נפטר מחלוצו, ולא יכול לוי לומר לשמעון, לאו בע"ד ידוי אח, שברי כבר נפטר, דכיון שמידו בל לו במתון, מקרי בע"ד ידוי, והביא ראי' לזה מב"ק (פ' הוצל קמח), בשומר שנגז ממנו ושבע, ואח"כ נמלא הנגז, דעושה דין עמו עיי"ש, ובס' דברי גאוניס (כלל ל"ז אות י"א) הביא מה ראי' להשער משפט כני"ל עיי"ש, ומוכח דלא ס"ל בחילוק האמרי בינה כני"ל, ועי"פ מה דאיתא לנד"ד ח"ל לפטור אח השואל מאחריותו.

(ח) וראיתי בצור שמה שם, שגם הוא הביא מדברי מדברי הש"ס (ב"מ ד"ל"ה) הג"ל, ראי' לנד"ד, ורק לא ממה דאיתא במח"י בפירוש, אלא ממה דמוכח שם בסוגי'א, דאם רלוצין שכר פרה משמעון למאה יום, וחר רלוצין והשאלה ללוו ל"י יום, ומחה אלל לוי, דשמעון מחייב לאוקמי לרלוצין פרה לעשרה ימים, שה"ס יוצר מו"מ השאלה ללוו, ח"ק דלוי הי' מחויב לשלם פרה לרלוצין, ולא מ"מ שמעון לומר, הא איה לך פרה חלוטה לשולם מן לוי השואל, ולמה אנה מחייבה לאוקמי לך פרה לעשרה ימים, וע"כ דא"ל פרה אצירנא מאתך והיא מחה, חייב אחה להעמיד לוי פרה אחרת, כדון כג שוכר פרה כחה, ומה לך פרה דאנא ממלינא לוי מעלמא, שבביל שנתחייב לו זכות שכירותו פרה ל"י יום, חייב אחריות חוסיין, ועמ כן בנד"ד, עכ"ל.

(ט) ולכאורה דבריו מרפסין אינרא, ולמה הי' נ"ד

להביא ממה דמוכח ב"מ שם כני"ל, ולא ממה דאיתא בפירוש במח"י, והשואל מל"ס להמשאל דהוא השוכר, ח"ק דהמשאל לא מפסיד כלום כני"ל, ואפ"ל דהי' אפשר לתקן בין דין ד' שומרים לנדון ידוי, בחופן שנאמר דעשה זו דלא אפסדחוק, ואודעתא דהכי לא חייבתי עממי, משוי לוי רק ספק, וידוע בחילוק, דבאזינו יודע אם פרעתיך, חייב לשלם, ובאזינו יודע אם נתחייבתי פעור משלם, והכח בספק חייב חלומין של ד' שומרים, לפי מסקנת הש"ך (ח"מ סי' ר"ל"א ס"ק מ"ד) היו אינו יודע אם פרעתיך, ואף לפי הנמו"י שהביא שם, חלי' בפלוגתא, אם נכחי שומר משעב משוכה אשחטעד, ה"ל אינו יודע אם פרעתיך ולמ"ד נכחי שומר משעב פשוט אשחטעד ה"ל אינו יודע אם נתחייבתי, וכמ"ס בק"ו"ה (סי' פ"ז ס"ק ט"ו) עיי"ש, וע"כ בדין חייבו של השואל דהוא אי' מ"ד שומרים, אמרין דחייב לשלם מספק, משא"כ בדין האור שמה שם, באתר ששכר ביה מחזירו, דקיבל עליו אחריות דליקה, ואין דין ד' שומרים בקרקעות כמבואר (בחו"מ סי' ט"א), דאם הי' בזה דין שומרים, ח"ק להשוכר וז"ל חוב באונסין, אבל מחנה ח"ק ש"ח להיות בשואל, ודאיתא (בחו"מ סי' ר"ל"א סעי' כ"ז), ומ"מ"ע מחייב גם בדיבור, ביותר מאשר מחייב מן דין, משום דע"כ הוא בכלל השומרים, משא"כ שבבדים ובשטרות וקרקעות ל"ד קיין דוקא, משום שאינם בכלל בדין השומרים, וכמ"ס החוס' (ב"מ ד"ה ע"ה) ונמ"י הוצא בש"מ"ע (סי' ט"ז ס"ק ז') ועיי"ש בש"ך (ס"ק ז'), וע"כ בחו"מ (סי' ט"ז ו"א), ופי"י בהתחייבות אחריות דליקה, הי' רק כמ חייב בעלמא, ואין לזה דין שומרים, רק כמו קבלת אחריות שג החזרה אחריות, ואם יש ספק, הי' חייב בתשלומין מחמת קבלת אחריות, הי' רק כמ אינו יודע אם נתחייבתי, וי"ל דזכור פעור מל"ס, ע"כ הביא מהחוב של המשכיר לגבי השוכר, דזה ג"כ אינו שייך לדין שומרים, דרק חייבו של השוכר לגבי המשכיר הי' מדין שומרים, או חייבו של השואל לגבי המשאל, ולא חייבו של המשכיר לגבי השוכר, ומ"מ לא מפטר מל"ס מחמת הספק הזה, ע"כ שפיר הוכיח דאין כאן ספק ובודאי חייב לשלם, וממילא גם בנדון כן הוא, — וא"כ ג"כ דרוי כן בנד"ד דהוי בדין שומרים, — וכמו ש"כ לדמות דין דס"פ התחייבות לספיקא במליאות הוא רק ע"ד הפלוגה, כי לדינא ל"ע, ויש לנדינו יסוד עי"ד השער משפט (סי' ט"ה ס"ק ז')

(י) ורש"י הביא הרב מוהר"א שלי"ט צקונטרסו, מדברי הש"ס (ב"ק ד"ד) והטור והרד"ש וסמ"ע (ח"מ סי' ח"ג) והשעמ"ק (ב"ק ט"ז) לענין שנה נכילה, דמוכח משם דזולת מה דזכתה החזרה להמזיק בח"י השנה דנכילה, הי' נ"ד לשלם להניזק, ח"ק דאין לו הפסד, מחמת שהשנית הנכילה, עיי"ש, — ושכר כתב הרב כני"ל, לדון מטעם כיון דמסתמא כל מי שחוסם מטובה לגסוב בה בטובת אלל חזרה אחריות, וא"כ יש לומר דכל מי ששאל מטובה מחזירו אדעתא דהכי שאל ממנו, שאל יארע לו איז חקלה, החזרה אחריות משלמה הנזק, ולא עלתה על דעתו, שיהי' הוא חייב בתשלומי חזק, ועל המשאל הי' להתנות עמו, שיכ"י השואל חייב באחריות הנזק, או דלמא סתמא כל שאל חייב באונסין, ועליו להתנות לפטור עכ"ל.

(יא) הגה גם הערוה האחרונה הג"ל מבואר בספרי שם, דיש לדון מטעם אומדנא דמוכח, אבל כבר כתבו הפוסקים, דכל אומדנא ל"ך שח"י צדורה, דאם יש ספק בדבר, ל"מ האומדנא, דהוי כדברים שב"ב, וכמ"ס ברא"ש (ב"ב), ונחשבין (ח"א סי' ל"ה) ונחשו מהר"ע

שומר דבעלים הוא, וכמבואר ברע"א שבעמ"ק (ב"ק ט"ז), והלכה כר' יוסי טי"ש, אכן ט"מ ח"ק לדידי דזולת טעם כני"ל, גם לדידי ח"ל לומר לו מה אפסדחוק, ומר"ט בחפץ של טכ"ס, דאין שליחות לעכו"ם, רוב לגוד שם, דדון המשכיר עם השואל, וחייב לשלם לו כל מה שהפסיד לו, עיי"ש, וכן ראיתי בס' אמרי בינה (על ה"מ דיוני הלוואה סי' ט"ג), והביא מ"ס בני יעקב, בחשבוניו (סי' י"ג), שהקשה על ה"מ ממח"י דהתפסיד כני"ל, דהא יכול לומר להשכיר מה אפסדחוק, והאמרי בינה שם כתב ג"כ בפשיטות, דאף לר' יוסי ח"ס הי' המשכון מעכו"ם, לא זכה כלל בעכו"ם בחיובו, ונתחייב השואל למשאלו לו, עיי"ש, וזכה בטובתו לדין שייך כל זה, דליכא בעלים אחרים רק המשאלו לו, ורק ט"מ השחלוטו ונתייבא משוח להחזיר אחריות, ה"ל עמו מן התפסיד, דאין להשואל כלל בזה, ואין יכול לפטור עמו בטענה שלא אפסדחוק.

(י) ובליה ל"ע על חירונו הג"ל, ממה דאיתא ברה"ד (סי' ט"ח והוצא בש"מ ח"מ סי' קכ"א ס"ק מ"ג), בחלוצין שנתן משוח לשמעון, ליתן ללוו, שלוי יקנה לו איז דבר, ועתה שמתון אומר שנתן ללוו, ולוי מכחישו שלא קיבל, דשמעון יכול להשיב ללוו, ח"ק שכבר נפטר מחלוצו, ולא יכול לוי לומר לשמעון, לאו בע"ד ידוי אח, שברי כבר נפטר, דכיון שמידו בל לו במתון, מקרי בע"ד ידוי, והביא ראי' לזה מב"ק (פ' הוצל קמח), בשומר שנגז ממנו ושבע, ואח"כ נמלא הנגז, דעושה דין עמו עיי"ש, ובס' דברי גאוניס (כלל ל"ז אות י"א) הביא מה ראי' להשער משפט כני"ל עיי"ש, ומוכח דלא ס"ל בחילוק האמרי בינה כני"ל, ועי"פ מה דאיתא לנד"ד ח"ל לפטור אח השואל מאחריותו.

(ח) וראיתי בצור שמה שם, שגם הוא הביא מדברי מדברי הש"ס (ב"מ ד"ל"ה) הג"ל, ראי' לנד"ד, ורק לא ממה דאיתא במח"י בפירוש, אלא ממה דמוכח שם בסוגי'א, דאם רלוצין שכר פרה משמעון למאה יום, וחר רלוצין והשאלה ללוו ל"י יום, ומחה אלל לוי, דשמעון מחייב לאוקמי לרלוצין פרה לעשרה ימים, שה"ס יוצר מו"מ השאלה ללוו, ח"ק דלוי הי' מחויב לשלם פרה לרלוצין, ולא מ"מ שמעון לומר, הא איה לך פרה חלוטה לשולם מן לוי השואל, ולמה אנה מחייבה לאוקמי לך פרה לעשרה ימים, וע"כ דא"ל פרה אצירנא מאתך והיא מחה, חייב אחה להעמיד לוי פרה אחרת, כדון כג שוכר פרה כחה, ומה לך פרה דאנא ממלינא לוי מעלמא, שבביל שנתחייב לו זכות שכירותו פרה ל"י יום, חייב אחריות חוסיין, ועמ כן בנד"ד, עכ"ל.

(ט) ולכאורה דבריו מרפסין אינרא, ולמה הי' נ"ד

(ח"צ חר"מ סמ"ה) והביאו הקלו"ה (חרי"מ סי' י"ב),
 וכונן כ"ז כס' משפט שלי' (חרי"מ סי' ר"ז סעי' ג' וד')
 שיי"ש, ועי' מש"כ צספרי (ח"א סי' כ' וכו'), אולם
 אם כן מהג' המדינה, שצב"ג אין מבקשים מהשאל לשלם,
 כי הצב"ה האחריות משלמת הנזק, אז י"ל צ"ב כמ"ש
 צש"פ טוח ואיר (סי' ק"ו), לענין שפחה שצב"ה לו,
 דעכ"פ דין השפחה כשומר שטר לחייב צנניבה, ושנייה
 כלי ע"י חקלה, אם לא שגער מחמת מלאכה, רק ע"פ
 המנהג, רוב נשים אינן מקפידות על דבר קטן, וקו"ל אין
 כולכים בממון אחרי הרוב, אם יש כמה נשים המקפידות,
 משא"כ אם לא נמצא מקפידות, רק אחת ושתיים בעיר,
 נראה דצט"ל דעתן אצל כל אדם, ולא נקרא מיעוט,
 רק מיעוט דמיעוטא הם ליקניז מלשני ורדינאה, ובכמה
 דוכחי משליגין בין מיעוטא למיעוטא דמיעוטא, (עי' ר"ש
 האשכנזי דנראה) עכ"ל, וזודאי אין י"מ בין דבר קטן לגדול,
 אם יהי' המנהג שלא להקפיד בדבר גדול, ג"כ יהי' כן
 הדין, והמקור לזה הוא בשטרות פועלים, דכלל כמנהג
 המדינה (סי' חר"מ סי' ש"א), וע"כ אם יש לזכר שכן
 מנהג המדינה של רובא דרובא, שאין מקפידים צ"ב לבקש
 אחריות חנוסיה צב"ג, נראה לעינינו לזון כן עפ"י קרוב
 לר"מ.

וצ"ה בניו יודיעם דושת"ה כל הימים ואתם ככל
 מחמי צרכות,
יצחק יעקב ווייס
 בשה"ה:
 שוב נתעוררתי מכו"שע"ש צחוקה הצב"ה אחריות
 במדינתנו (ואולי גם במדינתו כן היא), שהצב"ה

אחריות אינם משלמים דמי היוקם של המכוונה וכו"ל
 צ"ה, רק אם היו מקבלים דמי היוקם ממקום אחר, ואם
 היו יודעים שמקבל דמי היוקם מהשאל, אז לא היו משלמים
 הם, ואם מקבל ואינו חומר להם, יש לו דין כצ"ב עפ"י
 חוקי המדינה, וכפי הכוונת עפ"י החוק, בעל המכוונה
 אינו רשאי להשאל המכוונה שלי, אלא למי שמוצעת בעלמו
 אלא הצב"ה אחריות, או שיש לו להשאל בעמון כוללת
 מהצב"ה אחריות, גם צב"ה הכוונת אחרים, ואם נזדמן אסון
 להגב, אז אם מוצעת בעלמו, משלמת הצב"ה אחריות
 שלי, ואם הוא אינו מוצעת, רק בעל המכוונה, אז משלמת
 הצב"ה אחריות שלו, ואין לשום אדם בעל מוסרי עולה
 על הדעת לבקש, דמי משלמות גם מהשאל בעלמו, כיון
 שמקבל דמי משלמות מהצב"ה אחריות, וגם הוא נגד
 החוק כנ"ל, וא"כ לפי דעתם יש להחליט, שכן מנהג בעולם,
 ומי שהוא יוצא מהכלל צ"ה בעל דעתו, ויש"י צ"ה דברי
 כחוח יאיר כנ"ל.

ואך נאשר לפי חפזי הצב"ה אחריות, אם לא יודעו
 אסונות, אז יש לנצל המכוונה כמה ויחזורים,
 צ"ה יש לומר מהשאל מחויב להשלים לו אלו הויתורים,
 דאם לא כן יאמר להשאל אם אחת משלם לו זמ"ח שפיר,
 ואם לא, אז אמור להצב"ה אחריות על הקבלת אחריות
 שלהם, ואח"כ השלם לו כל ההפסד, כיון שז"ל, וכמו דאיתא
 צב"ג (צמ"ס צ"ח ד"ח ע"א), דאמר להו אי שהקיות
 ושקליתו כדיווכו שקליתו, וחי לא מהדרינא שערלא דייבורית
 למי, ושקליתו כולטו מייבורית, עיי"ש, אצל אם מבקש
 ממנו כל ההפסד לא יוכל לומר כן, דא"ל לבי חזרה, כמבואר
 צב"י וחוס' ס', וכמ"ש כה"ג צב"ש הרי צש"מ (ס'
 צס"פ השו"ב), ועי' צ"ה צספרי ס'.

טימן קכו

בטענות ותביעות שבין בעל בית החרושת והרוכל

לשון השאלה

הגני להציע לפני כהוד"ג שליט"א טענותיהם של
 ב' הצדדים שעמדו לפנינו, ומאחר שהביד' בובלי"א חבלי"א
 לא בא לעסק השוה, ע"כ החלטנו להציע הענין לפני
 כהוד"ג שליט"א ולבקשו שיאיל נא להוריענו את חורד
 הרבה בנדון שלפנינו. ואלו טענותיהם. דברים כהויתן
 התובע, וכל המחזר בכסרים הסמוכים ובעיירות
 הקטנות. למכור לחיידים איהו סחורה של בית חרושת א'
 רפה, ארטיקל מיוחד, וזה כעשרים שנה שהוא עוסק לפירמא
 זו במכירת הסחורה המיוחדת הזאת, ותגה לפי מנהג המדינה
 מגיע להרוכל המש וצשרים אחוים ממוצר הסחורה שמוכר,
 אם הוא בעצמו הממציא את הקונים, אמנם, אם בעלי בית
 החרושת נותנים לו רשימת הקונים משלהם, אז אין מגיע
 להרוכל רק 17 חצי % עד עשרים %, כי אין לו לטרוח
 לחזור על הפתחים, ולבקש קונים, שזה טירחה וגיעה
 גדולה כמובן, והנה התובע רגן, שזה עשרים שנה. מיום
 התיסדות המסחר, הוא מוכר הארטיקל הזה של בית חרושת
 זה לקוני אשר רכש לעצמו. שלא קבל מהם שום רשימה

של קונים מעולם. אלא שכתת רגליו מכר לכבר ומעירה
 לעירה, וכן מבית לבית, עד שרכש לעצמו המון גדול
 של קונים, והתפרנס מזה.
 ותגה לפני איהו זמן נודע לו שבית החרושת אשר
 התחילה לייצר סחורה חדשה, דומה לזו אשר הוא הי'
 מוכרה, ובעל בית החרושת מינה א' מקוביו לרוכל ומוכר
 את הסחורה הזו החדשה, ומסר לו את כל רשימותיו של
 הקונים של התובע דגן אשר רכש לעצמו זה כעשרים שנה
 בביעות גדולות כביל, כדי להקל את המכירה לקרוב
 הגיל, וכעת עומד התובע וטוען:
 א) שבמה שהוציא הנתבע את רשימת קוניו לתרוכל
 השני, הפסיד לו, במה שידפוקו כמעט באותה הסחורה — אף
 שאינן דומות ולי' לגמרי — על דלותו קוניו ובזות יוקטן
 עסקו בענין המכירה.
 ב) שנית, שהרשימות הללו הי' קנינו, ומחיר רשימות
 קונים כאלו עלות על שוק הרוכלים למחיר מסוים. מאחר
 שאם יש להם רשימה משלהם מקבלים אחוז יותר גדול
 וכנ"ל.

